

אולי זה מעליב- מדריך למורה

מילים: יהודה אטלס לחן:

מתי כספי

רציונל:

מטרת היחידה שלפנינו הינה לימוד השיר "אולי זה מעליב" ברמות למידה שונות ומהיבטים שונים.
נרצה לעמוד על הקשר שבין מילים ולחן, ועל המאפיינים, שתרמו ליצירה משותפת של שני יוצרים.

מהלך הלמידה:

היחידה פותחת בהיכרות כללית עם השיר, מחבריו ונסיבות כתיבתו.
את קטעי המידע ניתן לספר לתלמידים או לבקש מהם לקרוא.

על יהודה אטלס

יהודה אטלס, אב לשלושה וסב לארבעה, כתב 32 ספרים לילדים וארבעה ספרים למבוגרים. ותגרם 60 ספרים, מרביתם מצויירים. הוא נולד בארץ ב-1937 וגדל במושב עין-עירון, ליד כרכור-פרדס-חנה, להורים חקלאים. ילדותו היתה משופעת בכלניות, בנרקיסים ובאיריסים, אך גם בריח הזבל, ניחוח חציר. למד בבית-הספר העממי (יסודי) בכרכור, ואחר בתיכון חדרה, ובסוף באוניברסיטת תל-אביב (מזרחנות ופילוסופיה). היה במשך חמש שנים עורך עיתון הנוער 'במחנה גדנע' ואחר-כך, במשך 35 שנה, עיתונאי ועורך בעיתון 'ידיעות אחרונות'. ספרו הראשון לילדים 'והילד הזה הוא אני' (1977), ספר שירים קצרים על חיי יומיום של ילדים, זכה להצלחה רבה והוליד ספרים נוספים בסיגנון זה. כתב לילדים גם ספרי סיפורים, מעובדים ומקוריים, בפרוזה ובחרוזים. מתגורר בתל אביב.

על השיר

השיר "אולי זה מעליב", לקוח מתוך ספרו המפורסם של יהודה אטלס: "והילד הזה הוא אני". בספר מקובצים שירים קצרים, הכתובים מנקודת מבטו של ילד. כל שיר עוסק במצבים וברגשות, שחווים ילדים בחייהם. הספר אמנם נחשב לספר ילדים, אך הוא פונה למבוגרים וילידים כאחד. כפי שאומר יהודה אטלס, בכל מבוגר עדיין נמצא אותו הילד הקטן, שהיה פעם.

כעת מוזמנים התלמידים לצפות בסרטון ו"לראות מקרוב" את מחבר המילים ואת גישתו המיוחדת, שמאפיינת את כל שיריו.

תוכלו להקשיב ליהודה אטלס, ולהתרשם ממקורות כתיבתו, בשיחה מקוונת, שערך עם תלמידי בית ספר יסודי בבנימינה, בקישור הבא:
(<https://youtu.be/cjWlrOVx1rI>) על הטקסט נדבר בתחילת היחידה.

נסיבות הלחנת השיר

השיר "אולי זה מעליב" הוקלט לראשונה לאלבום של מתי כספי משנת 1980: "צד נוסף"- מוקדש לילדים.

הנה חלק מתיאור האלבום, כפי שמופיע באתר של מתי כספי:

"האלבום מכיל שירים שהולחנו החל מתחילת פעילותו של כספי כמוסיקאי. רוב השירים הושרו במקור על ידי זמרים אחרים. בין השירים שהוקלטו במיוחד לאלבום בולט השיר הפותח את האלבום 'אולי זה מעליב'. שיר זה, כרבים מהשירים המופיעים באלבום, איננו נופל באיכותו מהטובים בשיריו של מתי למבוגרים. הטקסט הקצר והישיר מאפשר לכספי לצאת למסע מוסיקלי ההופך את השיר לחגיגה ברזילאית."

"את האלבום ליווה סיבוב הופעות בו שילב מתי כספי ילדים בביצוע השירים, גם כנגנים וגם כמחזיקי תווים ענק מנייר... אחד הילדים האלה גדל להיות הפרקשניסט גדי סרי. למרות המופע הייחודי הביע כספי בעבר אכזבה ביחס להצלחת האלבום: "כשהוצאתי את האלבום 'צד נוסף', הוא היה כישלון מסחרי. אנשים פשוט לא קנו את האלבום. היום אני מאמין שהוא הקדים את זמנו. הוא היה מתקדם מאוד יחסית לאלבומי ילדים אחרים שיצאו אז והיו ברובם ברמה נמוכה."

פעילות ראשונה- המילים

תשובות לשאלות

המנחות:

1. השיר בנוי משלושה משפטים.
2. המשפט השלישי שונה מהשניים הקודמים לו. זהו משפט ארוך יותר והוא נקרא "משפט מורכב" (חיבור לתחום התחביר). גם התוכן שונה- זהו משפט תנאי "אם-אז"..
3. במשפט השלישי מתאים לשים סימן קריאה. לחיזוק הדברים החד משמעיים.
4. הילד רוצה להדגיש היכן עובר הגבול שלו, שמעבר לו הוא שובר את כללי התנהגותו.
5. כל רגש שעולה. ללא שיפוטיות
6. אפשרות לשתף בחוויות, בסביבה תומכת ואמפתית .

פעילות שניה- בקבוצה. יצירה במילים ובמקצב- כפי שמופיעה במערך השיעור.
פעילות זאת הינה בהשראת גישת אורף. הקשת המקצב של הדיבור .
העבודה בקבוצה מיועדת לתמוך ולתת ביטחון ליצור בכיתה.
בנוסף, אם לא עולים רעיונות- ניתן "לדבר" את מילות השיר המקורי בהקשת מקצב.

החיבור בין מילים ומנגינה, דרך המקצב

כעת, נעלה ציפיות לקראת ההאזנה לשיר, לאור המקצבים שהקשנו .

פעילות שלישית- האזנה לשיר

לאחר ההאזנה, נבדוק אם נענו הציפיות ומהי ההתרשמות מהשיר.
לגבי כלי הנגינה- נרצה שהתלמידים יבחינו בתפקיד הבולט של כלי ההקשה .
כלי נגינה נוספים: גיטרה מלווה, בס חשמלי, משרוקית .

פעילות רביעית- סגנון הסמבה

הפעילות מפורטת למדי במערך השיעור. המטרה- להבין את מקורות ההלחנה של בשיר זה ואת ההתאמה של הסמבה, הבנויה על משפטים קצרים וחזרות, למילות השיר הקצר .
בנוסף, הסמבה היא סגנון עממי שבא להביע סיפור אישי, יומיומי- כך גם בשיר שלנו- סיפור מעולמו של ילד ומחוויותיו.

פעילות חמישית- חגיגת סמבה

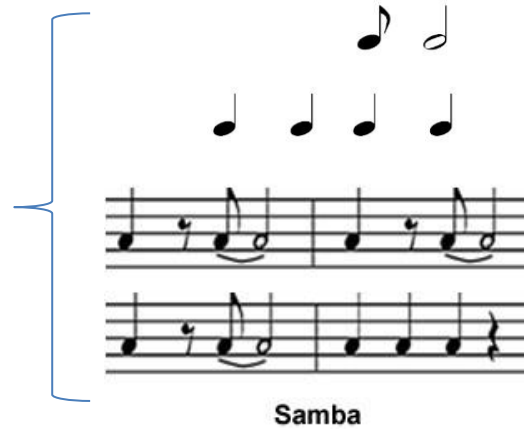
בדומה לפעילות שבוצעה בהופעות של מתי כספי מול ילדים .

חגיגת סמבה בכיתה: שירה ונגינת מקצבים

נאזין פעם נוספת לשיר "אולי זה מעליב". נצטרף בשירה לחלק הראשון של השיר, ובנגינה בכלי הקשה בחלק השני (שבו שרים רק "לה לה לה...").

שלבי העבודה:

1. תרגול הקשת מקצבים ללא כלים- במחיאות כף. נרשום כמה תבניות מקצב על הלוח.

נתרגל כמה פעמים ברצף, לפי הצורך

הילדים יכולים לחבר תבניות מקצב בעצמם.

נחלק את הכיתה ל 4 קבוצות. כל קבוצה תהיה "אחראית" על מקצב.

2. נאזין שוב לשיר. נצטרף לשירה בחלק הראשון (בו מושרות המילים) ובחלק השני, נצטרף בהקשת המקצבים, במחיאות כף. בכל פעם קבוצה אחת.

3. הפעם ננגן את המקצבים בכלי הקשה.

נציגים מכל קבוצה, יבחרו כלי הקשה, והפעם, ינגנו את תפקידי המקצב בכלי שבחרו.

למחשבה ולדין בבחירת הכלים: באילו מהכלים כדאי לבחור כדי להקיש פעמה? (מקלות, תיבה- כלי עם צליל קצר, הקשה ברורה וקלה לביצוע) באיזה כלי נבחר להקשת חצאים? (תוף מרים, פעמונים וכיו"ב- משהו עם צליל מתמשך מעט, שימלא שתי פעמות.)

4. המורה תנחה את הנגינה, כאשר בהתחלה תנגן רק קבוצת ה"פעמה" ואחר כך תיתוסף קבוצת ה"חצאים" וכן הלאה. עם התקדמות השיר, יתוספו המקצבים והנגנים.

אתגר נוסף- ניתן לשלב תנועה ואתגר של קואורדינציה: הילדים ילכו את הפעמה ויקישו את המקצב ו/או ילכו את המקצב ויקישו פעמה בידיים

הצעה לשיעור נוסף- לימוד מקצב השיר

כפי שמופיע במערך השיעור.

בסיום התהליך- מחצית הכיתה שרה את המקצב והמחצית השנייה את הפעמה לחילופין.